

ACȚIUNI DE LUPTĂ ALE MUNCITORILOR CEFERIȘTI DIN CLUJ ÎN IANUARIE—FEBRUARIE 1933

de LADISLAU FODOR

Criza economică din anii 1929—1933, care a cuprins întreaga lume capitalistă, s-a manifestat puternic și în România burghezo-moșierească. În România, criza a luat forme deosebit de ascutite din cauza înapoierii economice și înfeudării ei de către imperialismul străin.

Politica de nesocotire a intereselor naționale și de asuprire a maselor muncitoare dusă de clasele dominante a ieșit și mai bine la iveală în această perioadă, când burghezia și moșierimea au încercat să-și salveze profiturile aruncînd întreaga povară a crizei pe umerii oamenilor muncii. Scăderea repetată a salariilor, concedierea zilnică a mii și mii de muncitori, mărirea diferitelor taxe aplicate la mărfurile consumate îndeosebi de oamenii muncii, a impozitelor, scumpirea enormă a articolelor de primă necesitate au dus clasa muncitoare la un grad de sărăcire de nesuportat. Consecințele crizei economice și ale politicii reacționare a claselor dominante apăsau din greu și asupra țărănimii muncitoare, micilor funcționari, învățătorilor, pensionarilor, invalizilor, văduvelor și orfanilor de război. Pauperizarea clasei muncitoare precum și sărăcia maselor largi muncitoare au atins proporții rar întîlnite.

Ofensiva economică a claselor dominante împotriva nivelului de trai al maselor se împletea pe plan politic cu restrîngerea libertăților și drepturilor democratice. Politica reacționară, antipopulară a guvernului burghezo-moșieresc a dus la o deosebită ascutire a contradicțiilor sociale — în primul rînd a principalei contradicții de clasă, dintre proletariat și burghezie.

Toate acestea au constituit temelia marilor lupte muncitorești îndreptate împotriva politicii reacționare a burgheziei și moșierimii de aruncare a greutăților crizei pe seama maselor muncitoare.

Valul luptelor revoluționare din anii crizei economice, organizate și conduse de Partidul Comunist din România a culminat cu eroicele lupte din ianuarie-februarie 1933 ale muncitorilor ceferiști și petroliști, care s-au ridicat împotriva mizeriei și înrăutățirii condițiilor de trai ale clasei muncitoare, împotriva înfeudării țării puterilor imperialiste, pentru a bara drumul fascismului și al pregătirii unui nou război imperialist.

În perioada pregătirii și organizării eroicelor lupte din ianuarie-februarie 1933, un eveniment de mare importanță l-a constituit conferința pe țară a muncitorilor ceferiști, ținută la 20 martie 1932 în București. Conferința

a stabilit programul revendicărilor muncitorilor, iar pentru organizarea și conducerea luptelor a ales pe baza frontului unic Comitetul Central de acțiune, alcătuit din muncitori din toate centrele feroviare, secretar al comitetului fiind ales tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Crearea Comitetului Central de acțiune și adoptarea programului de revendicări politico-economice al muncitorimii feroviare din întreaga țară, a constituit punctul de plecare pentru ridicarea pe o treaptă superioară a luptei ceferiștilor.

Membrii Comitetului Central de acțiune, îndată după constituire, au pornit o largă acțiune de popularizare a platformei de revendicări stabilită la conferință și publicată în ziarul „Lupta C.F.R.”, — organ al Comitetului Central de acțiune — mobilizând muncitorii ceferiști la luptă pentru îndeplinirea ei. Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, ca secretar al Comitetului Central de acțiune, a stabilit legături strânse cu muncitorii ceferiști din principalele centre feroviare. „Gheorghiu — se arată într-un raport al siguranței — și-a făcut legături în întreaga țară și în special la Cluj, Galați, Iași, Pașcani și București, precum și în alte localități.”¹

Practica luptelor a justificat pe deplin orientarea Partidului Comunist din România spre constituirea Comitetului Central de acțiune pe țară, ca bază de pornire spre făurirea comitetelor de acțiune de jos ale muncitorilor ceferiști. În scurt timp Comitetul Central de acțiune a trecut la organizarea conferințelor regionale ale muncitorilor ceferiști, în scopul alegerii comitetelor regionale de acțiune. Conferința ținută la Galați la 28—29 mai 1932 și cea din Cluj la 8 iunie 1932 au dus la crearea comitetelor regionale de acțiune din Moldova și Transilvania.

Conferințele regionale din Galați și Cluj, au avut o însemnătate deosebită în activitatea de organizare și mobilizare a muncitorilor din principalele centre feroviare ale țării pe baza liniei promovate de către Comitetul Central de acțiune. După aceste conferințe regionale Comitetul Central de acțiune, cele regionale și organizațiile locale de partid au mobilizat muncitorii la alegerea comitetelor de acțiune în principalele centre feroviare. După terminarea conferinței de la Cluj tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, care a condus conferința, a rămas în oraș pentru a organiza și a conduce activitatea în vederea alegerii comitetului de acțiune al muncitorilor de la Atelierele C.F.R. Cluj.² În cadrul unei adunări deschise, ținută la sediul sindicatului, muncitorii atelierelor C.F.R. din acest oraș și-au ales un comitet de acțiune alcătuit pe baza frontului unic, care era expresia unității de acțiune a muncitorilor în lupta pentru revendicări imediate, împotriva exploatării capitaliste.³

Activitatea comitetului de acțiune al muncitorilor de la atelierele C.F.R. Cluj, concomitent și strâns legată de celelalte comitete din centrele feroviare din țară, a fost îndrumată în permanență de Comitetul Central de acțiune. Activitatea Comitetului de acțiune și a Sindicatului C.F.R. Cluj se împletea și se completa reciproc. Membrii comitetului sindicatului,

¹ Arhiva C.C. al PMR., fondul nr. 72, dosarul nr. 855, fila 157.

² Idem, fondul nr. 5 dosarul nr. 955, filele 1—3.

³ Idem, fondul nr. 5 dosarul 948, fila 17.

aleși în februarie 1932 dintre elemente revoluționare,⁴ erau în același timp membri activi ai comitetului de acțiune. Împletirea activității comitetului de acțiune cu activitatea Sindicatului C.F.R. a adus în rîndurile acestuia din urmă un suflu puternic de luptă revoluționară, concretizat în mai multe acțiuni reușite pe care le-a organizat și condus în perioada premergătoare luptelor eroice din ianuarie-februarie 1933. Ca urmare, în a doua jumătate a anului 1932, a avut loc un adevărat aflux al muncitorilor spre Sindicatul C.F.R. Dacă la începutul anului 1932 Sindicatul C.F.R.-Cluj avea 500—600 de membri, în preajma luptelor din februarie 1933, el cuprindea 1 255 de membri cu cotizația achitată la zi din totalul de 1 393 lucrători de la Atelierele C.F.R. Cluj.⁵

În cursul lunilor ce au precedat luptele din ianuarie-februarie 1933, Sindicatul C.F.R. cu sprijinul și sub directa îndrumare a Comitetului Central de acțiune, a desfășurat o activitate vie în masa muncitorilor ceferiști. În același timp, el a devenit un punct de sprijin și de încurajare a luptei muncitorilor din celelalte ramuri industriale din Cluj. La sediul Sindicatului țineau ședințe, discutau problemele legate de lupta lor, sindicatele unitare ale muncitorilor lemnari, pielari, croitori, dizolvate în 1929 și care figurau sub denumirea de „Sindicate independente”, folosind personalitatea juridică a Sindicatului C.F.R.⁶ Tot aici și-a avut sediul comitetul muncitorilor șomeri, ales în luna ianuarie 1933.⁷

În cadrul Sindicatului C.F.R. erau organizate diferite manifestări cultural-artistice cu un conținut revoluționar, mobilizator și propagandistic, care au contribuit la ridicarea nivelului de conștiință de clasă a muncitorilor și la permanentizarea hotărîrii lor de luptă.

În lupta crescîndă împotriva exploatării se întărea unitatea de acțiune a muncitorimii ceferiste din Cluj, care a respins cu hotărîre încercarea din 15 ianuarie 1933 a șefilor locali social-democrați de dreapta de a sparge frontul lor unic de luptă. Respingerea de către masele muncitorești a încercărilor de dezbinare a unității lor de luptă dovedea tăria frontului unic al muncitorilor ceferiști din Cluj, front comun de acțiune creat între comuniști, social-democrați și muncitori fără de partid în focul luptelor revoluționare din anii precedenți.⁸

În cursul lunii ianuarie 1933, Comitetul de acțiune al ceferiștilor din Cluj a dat o atenție sporită organizării acțiunilor și luptelor muncitorilor în ateliere, deoarece sindicatul putea să fie interzis de la o zi la alta, lucru ce s-a și întîmplat mai tîrziu. De asemenea o atenție accentuată a fost acordată popularizării ideii grevei cu ocuparea fabricii, însoțită de demonstrații de solidaritate ale muncitorilor din alte întreprinderi și ale șomerilor — metodă de luptă indicată de către plenara C.C. al P.C.R. din octombrie 1932.

⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., dosarul 39387/1938 — Ordinul Direcției Generale a poliției nr. 24484-S și Arhiva Tribunalului Orășenesc, Cluj Secția I-a, dosarul 1999/1928. (Tabel nominal al Comitetului Sindical ales în februarie 1932).

⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 1, dosarul 148, fila 291 din broșura „În chestia C.F.R.” și fondul 5, dosarul 948, fila 21 și 156 (Tabel nominal cu personalul existent în Atelierele C.F.R.-Cluj în februarie 1933).

⁶ Arhiva Tribunalului Orășenesc Cluj, Secția IV, dos. 2134/1933, fila 9, 11, 12.

⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 5, dos. 948, fila 87 și fondul 10, dos. 2528, fila 14.

⁸ „Mai Világ” din 17 ianuarie 1933.

Cu 20—25 zile înaintea izbucnirii eroicelor lupte din februarie, sub îndrumarea comitetului de acțiune din Atelierele C.F.R. în diferite secții au fost ținute o serie de consfătuiri. Problemele discutate aici erau foarte variate și vizau cerințele cele mai arzătoare ale muncitorilor. În același timp, era sistematic popularizată noua metodă de luptă: greva cu ocuparea atelierelor și sarcinile care urmau să revină muncitorilor în acest caz. În felul acesta, comuniștii din ateliere puteau să ia contact numai în cursul unei zile cu sute de muncitori, lămurindu-i și pregătindu-i pentru luptă.⁹

Munca de propagandă și de agitație își avea însă terenul de desfășurare nu numai în ateliere, ci și în afara lor. În cartierul muncitorilor ceferiști au avut loc o serie de consfătuiri, unde erau dezbătute problemele privind situația lor grea. Activitatea de agitație și propagandă desfășurată în rândul familiilor contribuia la mobilizarea acestora în vederea sprijinirii luptei ceferiștilor.¹⁰

Începutul anului 1933 a însemnat un nou atac al burgheziei și moșierimii asupra nivelului de trai al oamenilor muncii. Guvernul a decretat o nouă „curbă de sacrificiu“.

În cursul lunii ianuarie 1933, ca urmare a noilor măsuri antimuncitorești luate de guvern, în toate centrele feroviare din țară au crescut acțiunile muncitorești revoluționare. La chemările lansate de Comitetul Central de acțiune s-a trecut la acțiuni deschise împotriva politicii reacționare a cercurilor guvernante.

Șirul marilor lupte revoluționare din ianuarie-februarie a fost deschis de grevele demonstrative ale muncitorilor ceferiști de la „Grivița“ din București, desfășurate în zilele de 28 și 31 ianuarie 1933. Aceste acțiuni precum și greva victorioasă din 2 februarie 1933 de la „Grivița“ au constituit adevărate semnale de luptă pentru muncitorii din întreagă țară. Aceștia au văzut în cuceririle muncitorilor de la „Grivița“ propria lor victorie și însuflețiți de exemplul lor, au intrat și ei în acțiune. Programul de revendicări elaborat de Comitetul Central de acțiune al muncitorilor ceferiști, sub conducerea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, a devenit programul de acțiune imediată a tuturor feroviarilor din țară. Muncitorii ceferiști din Cluj, Iași, Pașcani, Galați, Constanța au trimis telegrafic moțiuni prin care recunoșteau rolul conducător al ceferiștilor bucureșteni și se declarau solidari cu lupta lor.¹¹

Urmînd exemplul muncitorilor de la atelierele „Grivița“—București și impulsionați de lupta lor, muncitorii de la Atelierele C.F.R. Cluj, alături de ceferiștii din principalele centre feroviare din țară și-au intensificat și ei lupta.

În dimineața zilei de 3 februarie a sosit la Cluj ca delegat din partea Comitetului Central de acțiune Marin Alexandrescu de la Atelierele „Grivița“ — București, aducînd cu el exemplare din manifestul Comitetului Central de acțiune. Luînd legătura cu membrii comitetului de acțiune de la atelierele C.F.R. Cluj, el i-a informat despre pregătirea și desfășurarea

⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 5, dos. 948, fila 37.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ „Adevărul” din 4 februarie 1933.

grevei muncitorilor bucureșteni, comunicându-le că aceștia sînt hotărîți să nu părăsească atelierele pînă la satisfacerea completă a revendicărilor.¹²

În seara aceleiași zile a avut loc o consfătuire a Comitetului local de acțiune și a Comitetului Sindicatului, la care s-a hotărît convocarea adunării generale a ceferiștilor în ziua de 4 februarie.¹³ Această adunare a avut loc la sediul Sindicatului C.F.R. la care au participat aproape 1000 de muncitori de la Atelierele C.F.R. Cluj.¹⁴ Înainte de începerea adunării, în sală au fost răsbindite manifestul Comitetului Central de acțiune C.F.R.,¹⁵ care chema pe ceferiștii din țară să urmeze exemplul muncitorilor de la Atelierele „Grivița“, broșura „Revendicările tinerilor“¹⁶, ziarul „Lupta sindicală“ — ediția specială din 1 februarie 1933, în care a apărut articolul „Proletariatul ceferist în lupta pentru pîine și muncă“, ziarul „Viața Sindicală“ și „Szakszervezeti Élet“, liste de subscripție pentru colecte în vederea ajutorării muncitorilor greviști și a deținuților politici¹⁷, precum și un apel la solidaritate cu acțiunea muncitorilor ceferiști din București.¹⁸

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de președintele Sindicatului, care a chemat muncitorii ceferiști din Cluj la luptă după exemplul muncitorilor de la „Grivița“ și din alte centre ceferiste din țară.¹⁹

Delegatul muncitorilor din București a arătat cum s-au desfășurat grevele demonstrative din 28 și 31 ianuarie și cum a fost pregătită greva din 2 februarie 1933 a ceferiștilor din Capitală, metodele folosite de muncitori pentru izbînda luptei lor, ceea ce a contribuit la ridicarea hotărîrii de luptă a muncitorilor ceferiști prezenți la adunare. Cei peste 20 de muncitori care au luat cuvîntul, au descris situația materială grea în care se găseau muncitorii de la Atelierele C.F.R. din Cluj, îndemnînd la luptă hotărîită. Cuvîntul lor a fost deseori întrerupt de lozinca: „Să facem ca la Grivița“.²⁰

În cadrul discuțiilor s-a insistat îndeosebi asupra necesității alegerii comitetului de grevă.²¹

În timpul cît se desfășura adunarea, la fața locului au sosit trei camioane de polițiști care au pătruns în sediul sindicatului, somînd pe cei prezenți să părăsească sala și efectuînd o serie de arestări.²² În același timp în fața Atelierele C.F.R. au fost instalate forțe militare întărite cu polițiști și jandarmi,²³ pentru a împiedica pătrunderea muncitorilor în ateliere și o eventuală grevă cu ocuparea acestora.

¹² Arhiva C.C. al P.M.R., fond 5, dosar 966, fila 165, dosar 946, fila 102, 263–264 și Arhiva Tribunalului Orășenesc Cluj, Secția II-a, dosar 1619/1933, fila 2 și 80; Arhiva Procuraturii Orășenești Cluj nr. inv. 618, dosar 1507/1933, (Rechizitor definitiv de urmărire nr. 75/8 ianuarie 1934).

¹³ Arhiva Trib. Orăș. Cluj, Secția II-a, dosar 1619/1933, fila 2, 80.

¹⁴ Arhiva Trib. Orăș. Cluj, Secția II-a, dosar 1619/1933, fila 25, Arhiva Procuraturii Orăș. Cluj. nr. inv. 118, dosar 1507/1933 „Patria“ din 7 febr. „Dimineața“ din 6 febr. „Jó estét“ (Bună seara) din 4 febr. și „Kolozsári Friss Újság“ din 5 februarie 1933.

¹⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., dosar 3478, fila 8 și fond. 5, dosar 946, fila 253.

¹⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 5, dosar 917, fila 120.

¹⁷ Arhiva Trib. Orăș. Cluj Secția II, dosar 1619/1933, fila 3, 4, 6 și Arhiva Procuraturii Orăș. nr. inv. 618, dosar 1507/1933.

¹⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 5, dosar 946, fila 912.

¹⁹ „Uj Kelet“ din 5 februarie 1933.

²⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 5, dosarul 948, fila 20; Arhiva Trib. Orăș. Cluj Secția II-a, dosar 1619/1933, fila 2, 25.

²¹ Arhiva Trib. Orăș. Cluj, Secția II-a, dosarul 1619/1933, fila 3, 25.

²² Ibidem și „Dimineața“ din 6 februarie, „Patria“ din 7 februarie și 8 februarie, „Kolozsári Friss Újság“ din 5 februarie, „Uj Kelet“ din 5 februarie 1933.

²³ „Néplap“ din 6 februarie 1933.

Înspăimîntat de ofensiva începută de muncitorii ceferiști și petroliști la sfîrșitul lunii ianuarie și începutul lunii februarie, la care se raliau pături tot mai largi de oameni ai muncii, guvernul național-țărănesc a decretat la 4 februarie 1933 starea de asediu în principalele centre muncitorești. Prin instaurarea stării de asediu se urmărea înăbușirea luptelor muncitorimii și distrugerea conducătorului ei, Partidul Comunist din România.

Mișcarea muncitorească condusă de P.C.R. se ridicase însă la un asemenea grad de combativitate, încît măsurile teroriste luate pe baza decretării stării de asediu au fost înfruntate, iar lupta pentru silirea guvernului de a aplica promisiunile făcute la 2 februarie continua cu hotărîre în toate centrele feroviare din țară.

La Cluj, în urma suspendării adunării muncitorești din 4 februarie și a arestărilor efectuate de autorități cu acest prilej, comitetul de acțiune al ceferiștilor a hotărît declararea unei greve.

În dimineața zilei de 6 februarie 1933 ceferiștii din Cluj au părăsit lucrul și s-au adunat în curtea Atelierelor.²⁴ La adunare, muncitorii au cerut satisfacerea revendicărilor cucerite la 2 februarie de muncitorii ceferiști din Capitală și eliberarea imediată a muncitorilor arestați cu ocazia adunării din ziua de 4 februarie 1933.²⁵ Ei au hotărît să nu reia lucrul pînă la satisfacerea deplină a revendicărilor și au comunicat telegrafic muncitorilor de la Atelierele C.F.R. „Grivița” — București și „Nicolina” — Iași, revendicările pentru care sînt în luptă și hotărîrea lor de solidaritate cu întreaga muncitorime ceferistă din țară. Muncitorii în frunte cu delegații lor, aleși în mod deschis la adunare, s-au îndreptat spre clădirea direcției atelierelor și au cerut ca directorul Atelierelor să iasă din birou, să trateze cu delegații în fața lor și să se declare de acord cu revendicările juste ale muncitorilor, pe care să le înainteze Direcției Generale spre aprobare.²⁶ Sub presiunea maselor directorul atelierelor a promis că va comunica imediat Direcției Generale C.F.R. revendicările muncitorilor.²⁷ La această promisiune, muncitorii au hotărît să aștepte în liniște răspunsul, însă pînă la primirea lui nu vor relua lucrul.

La orele 10, muncitorii declarîndu-se nemulțumiți cu răspunsul Direcției Generale care prevedea numai majorarea salariilor cu 20% au hotărît continuarea grevei, pînă la satisfacerea și a celorlalte revendicări.²⁸ Spre prînz, în ateliere a fost afișată circulara nr. 15.149 R.A.—1933, prin care Direcțiunea Generală comunica revendicările muncitorilor ceferiști recunoscute de ea. De asemenea, greviștii primeau asigurări că cei arestați la 4 februarie vor fi eliberați. Față de acest succes muncitorii au hotărît să înceteze greva,²⁹ declarînd că au luat cunoștință de aceste îmbunătățiri, dar întrucît revendicările obținute remediază numai în parte cererile lor, ei vor continua să lupte pînă la satisfacerea lor deplină.

²⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 5, dosarul 946, fila 499, Arhiva Procuraturii Orăș. Cluj nr. inv. 618, dosar 1507/1933, „Ellenzék” din 8 februarie 1933.

²⁵ Idem, fond 5, dosar 946, fila 499; Arhiva Trib. Orăș. Cluj, Secția II-a dosar 1619/1933, fila 5.

²⁶ Idem, fond 5, dosar 948, fila 36.

²⁷ „Jó estét”, din 7 februarie 1933.

²⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 5, dosar 946, fila 499 și dosar 964, fila 4, Arhiva Trib. Orăș. Cluj, Secția II-a, dosar 1619/1933, fila 5.

²⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 5, dosar 946, fila 499 și dosar 948, fila 21 și „Uj Kelet” din 7 februarie 1933.

Prin acțiunea lor energetică și hotărîtă, muncitorii pe lîngă revendicări economice, au obținut și satisfacerea unor revendicări politice de o mare importanță ca: recunoașterea comitetului de fabrică și eliberarea muncitorilor arestați samavolnic, în urma adunării din 4 februarie 1933.

Față de grevele din anii anteriori, greva din 6 februarie s-a ridicat pe o treaptă superioară atît prin îmbinarea revendicărilor economice cu cele politice, cît și prin folosirea unei metode noi de luptă: tactica de a trata cu direcția în fața muncitorilor. Ea a arătat întărirea muncii organizatorice a organelor și organizațiilor locale, ca rezultat al activității delegaților trimiși la Cluj de C.C. al P.C.R. și de Comitetul Central de acțiune, în urma căreia s-a pornit pe calea lichidării rămîinerii în urmă față de luptele din București și din alte centre din țară.

În zilele după decretarea stării de asediu, a avut loc ședința plenară lărgită a Comitetului Central de acțiune sub conducerea directă a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Plenara la care au participat și delegații din partea celor mai importante centre din țară ca: București, Galați, Iași, Cluj, Pașcani și Timișoara, generalizînd experiențele ultimelor lupte a hotărît pregătirea maselor pentru trecerea la o contraofensivă împotriva stării de asediu și pentru impunerea respectării de către guvern a revendicărilor obținute de ferovieri de la „Grivița” în urma grevei din 2 februarie.³⁰

Pe baza analizei situației din centrele muncitorești și a învățămintelor și concluziilor Plenarei Comitetului Central de acțiune, C.C. al P.C.R. a elaborat două importante documente de partid: Circulara din 8 februarie 1933 adresată „Către toate comitetele regionale, raionale și locale” și „Rezoluția din 9 februarie 1933”, care au constituit un nou îndreptar al întregii activități a comunistilor în rîndul maselor în vederea pregătirii și conducerii luptelor viitoare.³¹

La Cluj, după Plenara Comitetului Central de acțiune, a avut loc o ședință a comitetului de acțiune de la ateliere, ținută în cartierul „Bulgaria”. În această ședință pe baza hotărîrilor Plenarei Comitetului Central de acțiune s-a hotărît organizarea unei noi acțiuni, în vederea apărării și aplicării revendicărilor cucerite de către muncitorii ceferiști, la 2 februarie.³²

Guvernul înspăimîntat de extinderea cu repeziciune în întreaga țară a valului de acțiuni muncitorești începute la „Grivița”—București, în ziua de 11 februarie a ordonat dizolvarea tuturor organizațiilor revoluționare și închiderea sediilor lor.³³

De această dată măsurile represive nu se mai limitau formal numai la zonele supuse stării de asediu, ci se extindeau asupra întregii țări. Astfel se explică faptul că la Cluj, unde, deși prin lege starea de asediu nu a fost extinsă asupra orașului,³⁴ în noaptea de 11 spre 12 februarie poliția a

³⁰ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R. Macheta monografiei „Luptele eroice ale muncitorilor ceferiști și petroliști din 1933”, pag. 310—311.

³¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 1, dosar 116, filele 53—58 și Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota Ab. XVII—4, inventar 620 și cota Ab. XVIII—21, „Luptele revoluționare din România și importanța lor politică”, pag. 27.

³² Arhiva C.C. al P.M.R., fond 5, dosar 948, fila 37.

³³ Arhiva C.C. al P.M.R., fond 1, dosar 157, fila 50; fond 5, dosar 946, fila 527.

³⁴ Broșura: „Însemnătatea istorică a luptelor muncitorești din februarie” editată de C.C. al P.C.R., ianuarie 1934, pag. 47.

închis și ocupat sediul Sindicatului C.F.R. din strada Bucovinei unde urma să aibă loc o adunare generală pe ziua de 12 februarie. În același timp, a fost ocupat și localul Ajutorului Muncitoresc și i-a fost confiscată arhiva și biblioteca.³⁵

Atacul brutal al autorităților a stîrnit o profundă indignare și în rîndurile muncitorilor ceferiști din Cluj.

Avînd în vedere indicațiile ședinței plenare lărgite a Comitetului Central de acțiune de a se începe acțiuni noi într-o serie de centre ceferiste și ținînd cont de creșterea spiritului de luptă al muncitorilor de la atelierele C.F. Cluj, celula de partid și comitetul de acțiune al ceferiștilor au trecut la pregătirea unei noi greve.

Astfel, în seara zilei de 12 februarie, a avut loc ședința ilegală a celei de partid din Atelierele C.F.R., la care au participat și membrii comitetului de acțiune. Ședința a fost condusă de un membru al Biroului Comitetului Regional P.C.R. — Cluj. În cadrul acestei ședințe, la care au mai participat membrii Comitetului local al P.C.R. și U.T.C., ai Consiliului sindicatelor locale, s-a analizat starea de spirit ce domnea în rîndurile muncitorilor, hotărînd ca să declare grevă pentru ziua de 13 februarie 1933.³⁶

În dimineața zilei de 13 februarie, la orele 8,40 sirena a început a suna prelung. Concomitent au început bătăile în tampoane, la secția vagoane, în nicovale la secția fierărie și în table de fier în celelalte secții. La aceste semnale muncitorii au încetat lucrul și s-au îndreptat spre curtea atelierelor, unde urma să aibă loc adunarea demonstrativă. Alături de ei au venit și ucenicii, aflați în Ateliere la ora de practică.³⁷ Membrii comitetului de acțiune au arătat muncitorilor scopul grevei și revendicările propuse, adunarea aprobînd în unanimitate lista revendicărilor.³⁸

Urmînd îndrumările Comitetului Central de acțiune și exemplul muncitorilor de la Atelierele C.F.R. „Grivița“, greviștii au trecut la alegerea deschisă a unui comitet de grevă. În entuziasmul general al muncitorilor, la propunerea Comitetului de acțiune s-a ales un comitet de grevă, format din 50 de muncitori, comuniști, social-democrați și fără de partid.³⁹ Prin compoziția sa, comitetul de grevă era expresia frontului unic de luptă al muncitorilor. La cuvîntul de ordine al comitetului de grevă, grupe de muncitori, instruite în prealabil, s-au postat la cele trei porți de intrare în ateliere: au fost organizate gărzi de autoapărare și pichete de grevă. Centrala telefonică a fost ocupată de muncitori, împiedicînd în acest fel conducerea administrativă să ia legătură cu autoritățile locale și centrale.⁴⁰ Datorită acestui fapt, autoritățile au sosit la fața locului cînd greva era deja în toi, iar muncitorii se baricadaseră în atelierele pázite de pichetele

³⁵ „Jó estét” „Friss Hírek” din 14 februarie 1933.

³⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 5, dosarul nr. 948, fila 167 și 119 fondul 5, dosarul nr. 946, fila 264.

³⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 5, dosarul nr. 946, filele 210, 255 și dosarul 948, fila 77; fondul 96, dosarul 916, fila 38; Arhiva Tribunalului Orășenesc Cluj Secția IV, dosarul 2134/1933, fila 3; Arhiva Procuraturii Orășenești Cluj, inv. 618, dosarul 1507/1933, inv. 483, de ds. 1066/1933; decizia nr. 17—18/1933 a Comisiunii locale de Disciplină Reg. CFR Cluj; ds. 221/1933 conexat cu ds. 18/193, Arhiva Dir. Reg. CFR Cluj.

³⁸ Ibidem.

³⁹ Arhiva Tribunalului Orășenesc Cluj, Secția I, dosarul 2134/1933, fila 3, Arhiva Procuraturii Orăș. Cluj, inv. 618, dosar 1507/1933.

⁴⁰ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 96, dosarul 916, filele 43, 52.

de grevă. Au fost alcătuite echipe pentru asigurarea securității atelierelor și a mașinilor împotriva provocărilor de orice natură.⁴¹

După terminarea organizării ocupării atelierelor, a fost aleasă o delegație care a început, în fața greviștilor, tratativele cu administrația atelierelor. Muncitorii au cerut satisfacerea programului de revendicări întocmit de Comitetul Central de acțiune,⁴² ridicarea stării de asediu și redeschiderea Sindicatului C.F.R.⁴³ Reprezentantul administrației a promis că va interveni telegrafic la Direcția generală C.F.R. și a cerut muncitorilor ca pînă la primirea răspunsului să înceteze greva.⁴⁴ La auzul acestui indemn, din rîndurile muncitorilor au izbucnit strigăte de nemulțumire, aceștia declarîndu-se pentru continuarea grevei. Muncitorii au dat dovadă de fermitate în luptă și disciplină proletară. Gărzile de autoapărare și pichetele de grevă se schimbau cu regularitate.

Reprezentanții administrației atelierelor și personalul ingineresc au fost reținuți în mijlocul greviștilor ca ostateci,⁴⁵ ceea ce a împiedicat pe autorități să dezlănțuie un atac armat general asupra atelierelor.

Conducerea administrativă a încercat de mai multe ori să părăsească atelierele. Locțiitorul directorului trimitea la poartă pe unii ingineri și funcționari cu note scrise în care ordona greviștilor să-i dea drumul. Dar pichetul de la poartă n-a ascultat astfel de ordine și nu a permis nimănui să iasă fără aprobarea comitetului de grevă, considerat unicul conducător în incinta atelierelor, singurul competent să dea directive. La un moment dat, un profesor al școlii de ucenici a încercat să se folosească de influența sa asupra ucenicilor din anul I și să ducă afară un grup, dar pichetul, care număra douăzeci de muncitori, a interzis ieșirea, spunînd: „mai mult învață elevii la grevă”.⁴⁶

Muncitorilor baricadați în ateliere li se trimiteau de către muncitorii din oraș, prin Ajutorul Roșu, Ajutorul muncitoresc român (A.M.R.) și prin familiile greviștilor, alimente și scrisori de încurajare. În oraș exista o permanentă stare de alarmă. În fabrici, întreprinderi și birouri nu se lucra normal. Toate privirile erau îndreptate spre luptătorii din Atelierele C.F.R.

Clujul trecea în acele momente într-adevăr printr-o stare excepțională, în care miile de muncitori și alte categorii ale oamenilor nevoiași priveau cu speranță la lupta dîră a muncitorilor ceferiști — parte integrantă a gloriosului detașament ceferist al proletariatului din România.

Spre seară, în fața porții principale a atelierelor au sosit primele batalioane de jandarmi și polițiști în echipament de război, care au interzis introducerea alimentelor în ateliere. La apariția forțelor armate comitetul de grevă a trecut imediat la organizarea de zeci de pichete mobile noi, pentru paza atelierelor.

⁴¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 5, dosarul nr. 946, filele 210, 255; fondul 96, dosarul 916, fila 38; fondul 5, dosarul 948, fila 22, 68; Arhiva Tribunalului Orășenesc Cluj, secția IV, dosarul 2134/1933; Arhiva Procuraturii Orășenești Cluj, inv. 618, dosarul 1507/1933 și inv. 483, dosarul 1066/1933.

⁴² Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R., nr. 3 din 1961, pag. 61—62.

⁴³ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 5, dosarul 948, filele 22, 68; Arhiva Procuraturii orășenești Cluj, inv. 618, dosarul 1507/1933.

⁴⁴ Ibidem, fondul 5, dosarul 946; Arhiva Procuraturii orășenești Cluj, inv. 618, dosarul 1507/1933.

⁴⁵ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R. Cota Ab. XVIII—2, inv. 731. „Însemnătatea istorică a luptelor muncitorești din februarie”; Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 5, dosarul 946, filele 255, 257; Arhiva procuraturii orășenești, inv. 618, dosarul 1507/1933.

⁴⁶ Arhiva Direcțiunii Generale a C.F.R. Cluj, dosarul 22/1933, conexas cu dosarul 18/1933.

Autoritățile locale, care erau în legătură telefonică permanentă cu Ministerul de Interne, conform instrucțiunilor primite de la acest minister, în seara zilei de 13 februarie la orele 22,30, au trimis o delegație, formată din chestorul poliției, inspectorul jandarmeriei și secretarul chesturii —, la intrarea principală a atelierelor. Delegația autorităților a cerut pichetului de grevă să anunțe că vor să vorbească cu delegația greviștilor. Muncitorii care erau în pichetul de pază au răspuns că ei nu au delegație și că toată muncitorimea este solidară.⁴⁷

Acest răspuns s-a dat conform instrucțiunilor comitetului de grevă, care prevăzând pericolul unei arestări, a hotărât să nu se poarte tratative cu autoritățile locale și să nu trimită delegații în afara atelierelor, urmînd să fie așteptat răspunsul Direcției Generale C.F.R.

Aflînd din raportul autorităților locale despre insuccesul întrevederii cu greviștii, ministrul de interne printr-o telegramă adresată în seara zilei de 13 februarie prefectului județului, a dispus înconjurarea completă cu forțe armate a atelierelor C.F.R. și somarea muncitorilor de a le părăsi. „Dacă nu-l părăsesc imediat — se spune în telegramă — se vor menține în cursul nopții împiedicarea a orice comunicații cu exteriorul, iar miine dimineată se vor utiliza mai întîi mijloace chimice (gaze lacrimogene etc.) pentru a sili pe ocupanții atelierelor să le părăsească.

În cazul cînd nici prin aceste mijloace nu se vor putea evacua atelierele, forțe polițienești și militare vor pătrunde înăuntru și vor evacua cu forța atelierele, arestînd pe conducători“.⁴⁸

Pe baza acestui ordin, în noaptea de 13 spre 14 februarie, atelierele C.F.R. au fost complet înconjurate cu noi forțe armate și de poliție. Legăturile greviștilor cu exteriorul au fost complet întrerupte.

În timp ce la atelierele principale C.F.R. greva era în plină desfășurare, organizațiile revoluționare din localitate intensificau acțiunile de solidarizare a muncitorilor din alte întreprinderi cu lupta ceferiștilor. Astfel, în ziua de 13 februarie au avut loc două ședințe largite — una a comitetului local de partid, la care participau și membrii comitetului local U.T.C., și alta a comisiei locale a sindicatelor revoluționare cu delegați ai muncitorilor din uzine și fabrici și cu comitetul de acțiune al muncitorilor șomeri. La aceste ședințe a fost discutată problema organizării unor greve de solidaritate cu lupta muncitorilor ceferiști. Acțiunea de solidaritate urma să înceapă a doua zi, la semnalele sacadate ale sirenei Atelierele C.F.R.⁴⁹ Ca organ de coordonare a fost ales un comitet de acțiune pe oraș, avînd sediul într-o casă din strada Decebal, nu departe de Atelierele C.F.R.

În cursul după-amiezii zilei de 13 februarie și în noaptea spre 14 februarie, Clujul a fost împînzit de manifeste, care chemau muncitorimea la lupta împotriva stării de asediu, pentru sprijinirea luptei muncitorilor ceferiști.⁵⁰ „Orașul a fost năpădit de o ploaie de manifeste comuniste, în-

⁴⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 5, dosarul 946, filele 210, 257, 258.

⁴⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 5, dosarul 946, fila 136.

⁴⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 5, dosarul 946, fila 221.

⁵⁰ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R., Cota Ab. XVIII—2, inv. 731. „Însemnătatea istorică a luptelor muncitorești din februarie”, editată de C.C. al P.C.R. în ianuarie 1934, pag. 47; Cota Ab. XVIII—21; „Luptele din februarie din România și importanța lor politică” pag. 31; Arhiva Procuraturii Orașului Cluj, inv. 618, dosarul 1507/1933 și inv. 307, dosarul 601/1933.

demnînd muncitorimea la luptă împotriva burgheziei“ — scria ziarul „Patria”.⁵¹

În acest timp, muncitorii continuau să stăpînească atelierele. În seara zilei de 13 februarie după ce s-au luat măsurile necesare pentru întărirea apărării atelierelor împotriva unui atac din afară, comitetul de grevă a fixat locul unde avea să se țină permanent adunarea muncitorilor greviști. Pentru aceasta a fost aleasă hala locomotivelor, situată în centrul atelierelor și apărută din față de secția cazangerie și din spate de turnătorie. Entuziasmul, înflăcărea revoluționară și elanul de luptă caracterizau pe muncitorii greviști. În ciuda activității demobilizatoare a unor elemente trădătoare și a oamenilor de încredere ai direcțiunii, unitatea de luptă a muncitorilor a rămas neînfrîntă. Ei simțeau că în acțiunea pe care o începuseră nu erau singuri, că alături de ei era întregul popor muncitor, că în fruntea luptei se găsea Partidul Comunist din România. De pe tribuna improvizată pe un cazan de locomotivă răsuna glasul vorbitorilor, care au înfierat planurile burgheziei de a ieși din criză pe spinarea muncitorilor. A fost organizat și un program cultural cu un conținut revoluționar. Tinerii au improvizat un cor. În tot cursul nopții atelierele și împrejurimile lor au răsunat de cîntece revoluționare, intonate de greviști. Comitetul de grevă era ținut la curent de pichetele de grevă cu cele ce se petreceau în tot cuprinsul atelierelor și în imediata lor împrejurime.

În zorii zilei de 14 februarie, soțiile și copiii greviștilor, în frunte cu un grup de uteciști, au vrut să aducă alimente greviștilor. Pe podul care ducea spre ateliere, traversînd linia, s-a iscat o busculadă cu forțele represive. Acțiunii întreprinse de soțiile greviștilor i s-a alăturat și un grup de muncitori șomeri, în majoritate concediați de la fabrica „Dermata”. Cu forțe sporite, polițiștii au împiedicat cu brutalitate încercarea de a se veni în ajutorul greviștilor.⁵²

Femeile, șomerii și tinerii nu au cedat însă. Regrupîndu-se, aceștia s-au adunat pe rampele de încărcare a vagoanelor, care se aflau în partea dinspre oraș a liniilor ferate. De aici au strigat către greviști cuvinte de îndemn la rezistență și la continuarea luptei. Glasul sutelor de femei răsuna în cor. „Rămîneți liniștiți! Atît pentru voi cît și pentru noi este indiferent unde flămînzim!”⁵³

Cu toate măsurile luate de autorități, greviștii n-au dus lipsă de alimente. Aprovizionarea lor a fost organizată și asigurată. În prima zi a grevei, pe lîngă echipele permanente au fost organizate alte zeci de echipe de colectare a ajutoarelor materiale pentru greviști. Această activitate, inițiată de Ajutorul Muncitoresc și Ajutorul Roșu a cuprins mii de muncitori din celelalte întreprinderi și uzine din oraș.⁵⁴

În dimineața zilei de 14 februarie, de la sediul Ajutorului Muncitoresc, 20 de tineri au pornit prin diferite căi înspre ateliere. Imbrăcați ca ucenici brutari, avînd pe spate coșuri cu pîine, slănină, salam și țigări, sub

⁵¹ „Patria” din 15 și 17 februarie 1933.

⁵² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 5, dosarul 948, filele 71, 113 și „Uj Kelet” din 15 februarie 1933.

⁵³ „Jó estét” din 15 februarie 1933.

⁵⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 5, dosarul 948, filele 125, 126, 131; „Néplap” din 5 februarie 1933.

pretextul că duc marfă în diferite prăvălii și la diferiți clienți din cartier, o parte din ei au reușit să treacă peste calea ferată. Strecurându-se din curte în curte, ei au reușit să se apropie de ateliere dinspre pîrîul Nadăș, unde făceau de pază subunități din regimentul 83 Infanterie Cluj. Fii de muncitori și de țărani îmbrăcați în haine militare și-au întors spațele pînă ce coșurile au fost predate pichetului de la poarta atelierelor⁵⁵.

În acțiunea de aprovizionare a greviștilor au contribuit și unii lucrători de la Tracțiune. Aceștia foloseau locomotivele în drum spre Depou, manevrîndu-le în direcția podului de pe Someș, unde primeau saci cu alimente destinate greviștilor. Pentru a ajunge la Depou, locomotivele treceau prin fața atelierelor. Cînd ajungea în dreptul atelierelor, mecanicul învăluia locomotiva într-un nor de abur spre a împiedica vizibilitatea poliției și astfel sacii erau aruncați peste gard de către muncitori și tineri ascunși pe tendere.⁵⁶

În dimineața zilei de 14 februarie, pe baza instrucțiunilor primite de la Ministerul de Interne, patru companii de jandarmi cu baioneta la armă și în linie de trăgători, au primit ordin să înainteze înspre ateliere pentru a le evacua, celelalte forțe urmînd să intervină în caz de nevoie.⁵⁷

Asaltul forțelor represive a provocat o mare agitație în rîndurile celor adunați în afara atelierelor, cît și ale greviștilor baricadați în ateliere. Pregătirile ce se făceau de către forțele armate nu lăsau nici o îndoială asupra intenției lor sîngeroase.

Era ora 11 înainte de masă. Soțiile și copiii greviștilor, tinerii uteciști și muncitorii împrăstiați de pe rampele de încărcare a vagoanelor, văzînd intenția autorităților de a ataca cu forța atelierele, s-au îndreptat îndată spre fabrica „Dermata“, cea mai mare întreprindere din oraș, chemînd pe muncitorii de aici în ajutorul greviștilor.⁵⁸

La semnalul de alarmă dat de sirena greviștilor, muncitorii de la fabrica „Dermata“ au părăsit lucrul, s-au îndreptat spre porțile altor fabrici și uzine și, în mod organizat, au atras la demonstrația de stradă muncitorii din aceste întreprinderi. Demonstrației de stradă începută de către muncitorii de la „Dermata“ i s-au alăturat muncitorii de la fabricile „Junász“ (metalurgică), „Rapaport“ (turnătorie), „Transilvania“ (fabrica de mobile), „Dacia“ (fabrica de piele), „Iris“ (fabrica de cărămizi), „Erba“. „Gladys“, „Vlad“, muncitorii din atelierele mici (timplari, pantofari, croitori, constructori) mobilizați de organizația locală P.C.R. și de Consiliul local al sindicatelor revoluționare.⁵⁹ La chemarea organizațiilor revoluționare locale au răspuns de asemenea mii de șomeri.⁶⁰

⁵⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 5, dosarul 948, filele 89, 90.

⁵⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 5, dosarul 948, filele 23, 38, 105, 123, 129.

⁵⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 5, dosarul 946, fila 258. „Patria” din 15 februarie, „Uj Kelet” din 15 februarie și „Ellenzék” din 16 februarie 1933.

⁵⁸ „Scinteia” din 15–18 februarie 1933, Arhiva Tribunalului Orășenesc Cluj, Secția IV, dosarul 2134/1933, filele 9–10; „Patria” din 16 februarie, „Uj Kelet” din 15 februarie 1933.

⁵⁹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 5, dosarul 946, fila 211; Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R. Cota Ab. XVIII–2, inv. 731 „Însemnătatea istorică a luptelor din februarie”, pag. 47–48; Arhiva Tribunalului Orășenesc Cluj secția IV, dosarul 2134/1933, filele 9, 10, 16, 20, 22, 32; „Scinteia” din 15–18 februarie „Patria” din 15 februarie; „Uj Kelet” din 15 februarie „Néplap” din 15 februarie 1933.

⁶⁰ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R. Cota Ab XVII–2, „Instrucțiuni către toate comisiile locale și opoziția revoluționară” pag. 20.

În coloane compacte, sub lozincile de luptă ale P.C.R. împotriva stării de asediu, pentru recunoașterea organizațiilor revoluționare și redeschiderea sediilor lor, și în semn de solidaritate cu lupta muncitorilor cefești, din diferite direcții ale orașului se îndreptau spre Atelierele C.F.R. coloane de demonstrații.

Clujul se afla în acele momente sub domnia unei demonstrații politice de masă, desfășurată sub steagul Partidului Comunist din România, rod al activității sale politice.⁶¹

Dacă în prima zi erau în stăpînirea muncitorilor numai Atelierele C.F.R., în cea de a doua zi a grevei întregul oraș s-a găsit sub influența luptei revoluționare a muncitorilor. În această zi, sub semnul frontului unic, s-au strîns laolaltă aproape toți muncitorii din Cluj, exprimînd solidaritatea lor profundă cu lupta muncitorilor cefești.

La 14 februarie 1933, alături de muncitorii vîrstnici, peste o mie de tineri au participat cu elan la demonstrația organizată de partidul comunist în sprijinirea luptei muncitorilor cefești.⁶²

Una din caracteristicile grevei din 14 februarie 1933 din Cluj o constituie participarea sutelor de femei, care au pășit în primele rînduri ale frontului de luptă, alături de muncitori.

Influența crescîndă a partidului asupra diferitelor categorii sociale, a fost demonstrată de faptul că rîndurile manifestanților au fost îngroșate de țărani veniți cu alimente pentru ajutorarea greviștilor, de cei din satele vecine, veniți pentru desfacerea produselor pe piața orașului, de intelectuali progresiști, de mici comercianți, mici producători, și în primul rînd de studenți progresiști. Printre cei 16 arestați în timpul demonstrației se aflau studenți și militari în permisie, care au participat la manifestații, îndemnînd masele la rezistență față de atacul poliției.⁶³

Organizarea unei largi acțiuni de colectare a ajutorului pentru greviști, mobilizarea unor mase mari de oameni, și în primul rînd a familiilor greviștilor, pentru sprijinirea materială și morală a grevei, chemarea muncitorilor din celelalte fabrici și a șomerilor în fața Atelierele C.F.R. în vederea ajutorării greviștilor arătau că organizația P.C.R. din Cluj a folosit posibilități variate pentru organizarea apărării greviștilor.

Atragerea în luptă a muncitorilor unor mari întreprinderi, ca „Der-mata”, „Junász” etc., a masei importante de șomeri, a tuturor categoriilor de oameni ai muncii, a subliniat și mai mult caracterul de masă al demonstrației. Greva desfășurată în ziua de 14 februarie 1933 la Cluj a cuprins masele oamenilor muncii români, maghiari, evrei, germani, pentru că viața comună de crîncenă exploatare, năzuințele și visurile,

⁶¹ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., Cota Ab XVIII—21 „Luptele din februarie din România și importanța lor politică” octombrie 1933, pag. 31.

⁶² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 1, dosarul 108, inv. 8. „Raportul asupra U.T.C.-ului” septembrie 1933; „Tî-nărul levinist” anul XVIII nr. 2, din februarie 1933, pag. 1.

⁶³ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 5, dosarul 948, filele 126, 131; „Keleti Újság” din 4 februarie 1933. Referitor la crescînda influența a partidului, însuși ziarul burghez „Patria” din 17 februarie 1933, scria că „Partidul Comunist din România a pătuns nu numai în universitate... dar și în celelalte categorii sociale. Astfel cu ocazia ultimelor arestări comuniste, am avut ocazia de a ne lămuri deplin asupra progresului pe care l-a făcut mișcarea comunistă în ultimele luni de zile”.

lupta hotărîtă sub conducerea partidului comunist pentru un viitor mai bun îi unea într-un singur front de luptă.⁶⁴

Masele de muncitori, șomeri, tineri și femei s-au îndreptat spre atelierele C.F.R. Drumul lor fiind însă barat de cordoanele Regimentului 11 cavalerie, la indicația greșită a conducătorilor demonstrației coloana s-a îndreptat spre centrul orașului. Îndepărtarea de ateliere și faptul că nu se stabiliseră legături operative permanente între masele din oraș și cefești au făcut ca demonstrația să rămână necunoscută muncitorilor din ateliere, care nu știau că afară mii și mii de muncitori și-au declarat deplina solidaritate cu lupta lor.

Intrucît locul de desfășurare a demonstrației muncitorilor clujeni n-a fost împrejurul atelierelor C.F.R., greviștii ceferiști nu au putut să-și dea seama că ei nu sînt singuri și izolați de restul maselor largi muncitorești. Ei n-au putut simți tot ajutorul acordat de celelalte pături muncitorești. Cunoașterea acestui ajutor ar fi întărit puterea de rezistență a greviștilor.

Coloana nesfîrșită a demonstranților, în fruntea căreia se afla un grup compact de circa 400 tineri, a pornit spre centrul orașului. Orașul răsuna de cîntece revoluționare și de lozinci ca: „Pîine și muncă!“, „Jos teroarea!“, „Ceferiștilor acordați-le revendicările lor juste“, „Cerem îndepărtarea armatei de la Atelierele C.F.R.“, „Libertate Partidului Comunist din România“ etc.⁶⁵

Masele de demonstranți au înaintat spre centrul orașului pînă în dreptul străzilor Emile Zola și Cotită, unde s-au ciocnit cu puternice detașamente polițienești și jandarmerești, care veneau dinspre Piața Unirii (azi Piața Libertății). După o busculadă între muncitori și forțele polițienești, demonstranții s-au retras spre străzile laterale, scandînd în continuare lozinci.

În timp ce masele muncitorești din celelalte uzine și fabrici din Cluj manifestau pe străzile orașului, situația de la Atelierele C.F.R. devenea încordată. În fața porții au sosit capii autorităților, care au somat pe muncitori să părăsească imediat atelierele.

La somație, muncitorii greviști au răspuns cu un strigăt scurt și hotărît: „Dați-ne pîine!“⁶⁶

Somînd din nou pe muncitori, autoritățile i-au amenințat cu grenade lacrimogene.⁶⁷ Muncitorii însă nu s-au lăsat intimidați de această amenințare. Autoritățile, care aveau instrucțiunile Ministerului de Interne de a evacua atelierele prin orice mijloc,⁶⁸ s-au gîndit să folosească linia ce lega Depoul de locomotive cu atelierele pentru a ataca prin spate pe muncitorii baricadați. Pentru aceasta ei intenționau să forțeze baricadele cu locomotive. Mecanicul locomotivei destinate de autorități acestui scop, aflînd intenția forțelor represive a declarat hotărît: „Nu voi face niciodată

⁶⁴ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lingă C.C. al P.M.R., Cota Ab. XII-2, inv. 731 „Însemnătatea istorică a luptelor din februarie“, editată de C.C. al P.C.R.

⁶⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 5, dosarul 946, filele 221, 261. Arhiva Tribunalului Orășenesc Cluj, Secția IV, dosarul 2134/1933, filele 1-15; „Patria” din 16 februarie, „Uj Kelet” din 15 februarie 1933.

⁶⁶ „Keleti Ujság” din 15 februarie 1933.

⁶⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 5, dosarul 946, fila 136.

⁶⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 5, dosarul 946, fila 136.

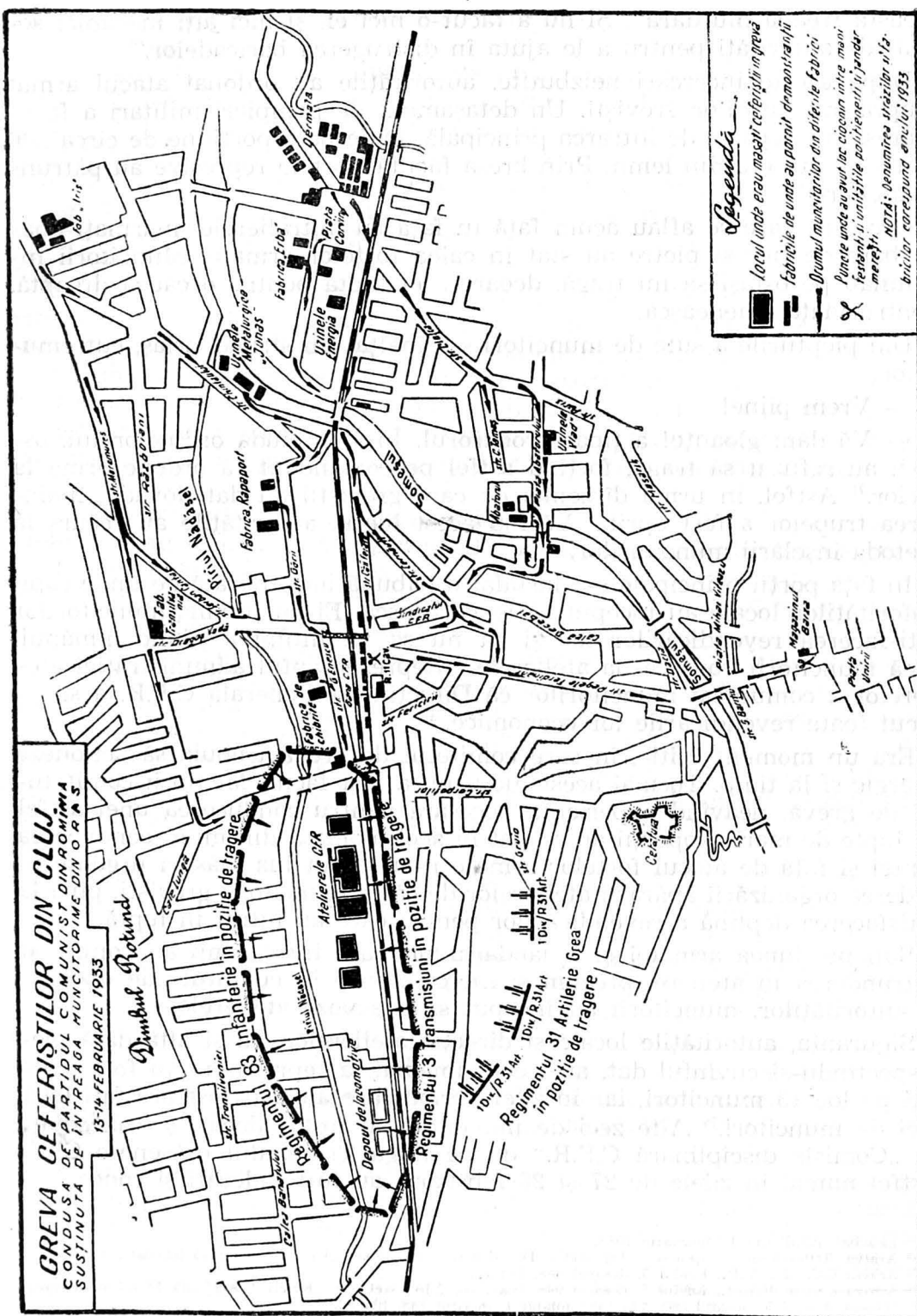

Fig. 1.

această treabă murdară". Și nu a făcut-o nici el, și nici alți mecanici so-mați de autorități pentru a le ajuta în distrugerea baricadelor.⁶⁹

După aceste încercări neizbutite, autoritățile au ordonat atacul armat asupra muncitorilor greviști. Un detașament de pompieri militari a făcut o breșă nu departe de intrarea principală, unde pe o porțiune de circa 200 metri gardul era din lemn. Prin breșa făcută, forțele represive au pătruns în ateliere.⁷⁰

Greviștii care se aflau acum față în față cu mitralierele, înarmați doar cu bare de fier și pietre au stat în calea forțelor armate. Muncitorii îndemnau pe ostași să nu tragă, deoarece ei luptă pentru o cauză dreaptă, pentru viața omenească.

Din piepturile a sute de muncitori s-a înălțat un strigăt uriaș, cutremurător:

— Vrem piine!

— Vă dăm gloanțe! a țipat procurorul. Însă în ciuda ordinelor lui, ostașii au refuzat să tragă, forțând astfel pe comandant să ordone arma la picior.⁷¹ Astfel, în urma dîrzeniei de care greviștii au dat dovadă, înaintarea trupelor a fost oprită. Văzînd acest lucru, autoritățile au recurs la metoda înșelării muncitorilor.

În fața porții principale s-a instalat o tribună improvizată de unde capii autorităților locale au început să le vorbească. Ei au promis muncitorilor satisfacerea revendicărilor lor și că nu se va întîmpla nimic nimănui, dacă muncitorii vor evacua atelierele.⁷² Reprezentantul administrației atelierelor a comunicat muncitorilor că Direcțiunea Generală C.F.R. a satisfăcut toate revendicărilor lor economice.⁷³

Era un moment critic, în care comitetul de grevă trebuia să acționeze energic și la timp. Tocmai acest lucru nu a fost făcut. Membrii comitetului de grevă, neavînd experiența necesară pentru conducerea unei astfel de lupte de mari proporții au scăpat în acel moment din mîini conducerea luptei și față de atacul forțelor armate n-au putut lua măsuri urgente în vederea organizării apărării atelierelor de către muncitorii greviști, pînă la satisfacerea deplină a revendicărilor pentru care au intrat în luptă.

Sub presiunea armatei și a jandarmilor, care între timp au continuat pătrunderea în ateliere, precum și încrezîndu-se în cuvîntul „de onoare” al autorităților, muncitorii au început să evacueze atelierele.

Siguranța, autoritățile locale și direcția atelierelor, ca și altă dată. ne-respectîndu-și cuvîntul dat, au trecut imediat la represiuni. Au fost arestați pe loc 13 muncitori, iar în zilele următoare au mai fost arestați încă zeci de muncitori.⁷⁴ Alte zeci de muncitori au fost judecați și concediați de „Comisia disciplinară C.F.R.” de pe lîngă Tribunalul orășenesc Cluj. Astfel numai în zilele de 27 și 28 februarie au fost judecați și concediați

⁶⁹ „Făclia” (Cluj) din 13 februarie 1933.

⁷⁰ Arhiva Tribunalului Orășenesc, Cluj secția IV, dosarul 2134/1933; „Uj Kelet” din 15 februarie 1933.

⁷¹ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 5, dosarul 948, fila 72.

⁷² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 5, dosarul 946, fila 258; „Jó estét” și „Keleti Ujság” din 15 februarie 1933.

⁷³ Ibidem, fondul 5, dosarul 963, fila 142; fondul 1, dosarul 148, fila 82.

⁷⁴ Ibidem, fondul 5, dosarul 959, fila 46; dosarul 948, fila 72.]

92 de muncitori, iar alții suspendați din serviciu pe termene diferite fără salariu.⁷⁵

În ciuda represiunilor, spiritul de luptă al muncitorilor a rămas neînfrânt, iar autoritatea și prestigiul Partidului Comunist, a conducătorilor grevei, a membrilor de partid, au crescut considerabil. Referitor la influența crescândă a partidului, pînă și ziarul burghez „Patria” în numărul său din 17 februarie 1933, a fost nevoit să recunoască: „...cu ocazia ultimelor arestări comuniste, am avut ocazia de a ne lămuri deplin asupra progresului pe care l-a făcut mișcarea comunistă în ultimele luni de zile” (cf. nota 63).

În focul luptei din mijlocul muncitorilor s-au ridicat noi cadre hotărîte, care intrînd în rîndurile partidului au îmbunătățit compoziția sa socială și au întărit legăturile sale cu masele de muncitori.

Îndrumați îndeaproape de organele de partid, de comitetul de grevă, muncitorii greviști de la Atelierele C.F.R. Cluj au dat dovadă de inițiativă în aplicarea unor metode corespunzătoare de luptă, de hotărîre și combativitate, atrăgînd simpatia și stîrnind solidaritatea oamenilor muncii din oraș.

În cele două zile, cît dura greva, muncitorii ceferiști din Cluj au stăpînit atelierele, au ocupat sirena și centrala telefonică. După declararea grevei au trecut imediat la formarea unui comitet de grevă. Au organizat paza atelierelor pentru prevenirea incendiilor și pentru apărare au format puternice pichete de grevă stabile și mobile.

De o inițiativă creatoare au dat dovadă asemenea și masele muncitorești de la celelalte uzine și fabrici precum și muncitorii șomeri, care au intrat în grevă de solidaritate cu muncitorii ceferiști. Această inițiativă s-a manifestat mai ales în organizarea aprovizionării cu alimente a greviștilor, în formarea a zeci de echipe de muncitori în vederea mobilizării muncitorilor din întreprinderile din oraș la acțiunea de solidaritate și prin încercarea de a redeschide sediul sindicatului C.F.R., ocupat de polițiști.

Acțiunile de luptă din Cluj, conduse de organizația locală a P.C.R., au căpătat în unele momente un caracter foarte ascutit. Poliția și jandarmeria nemaiputînd face față ofensivei muncitorești, autoritățile au fost nevoite să recurgă la forțele armatei. S-au produs ciocniri violente între masele muncitorești și aparatul burghezo-moșieresc local.

Greva muncitorilor ceferiști din Cluj, prin îmbinarea în desfășurarea ei a revendicărilor economice cu cele politice a căpătat un accentuat caracter politic. Acțiunile de solidaritate a muncitorilor din celelalte uzine și fabrici transformate apoi într-o ridicare cu adevărat caracter de masă au subliniat și mai mult caracterul politic al luptelor revoluționare din Cluj.

Acțiunile muncitorilor ceferiști din Cluj ca și cele din alte centre ferroviare din țară, parte integrantă a luptelor proletariatului din ianuarie-februarie 1933, au fost generate de aceleași cauze care au ridicat la luptă

⁷⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul 5, dosarul 964, fila 5, 324; „Vörös Erdély” (Ardealul Roșu) anul II, nr. 5 din aprilie 1933; Deciziunea nr. 17-18/1933 din 18 mai 1933 a Comisiei locale de disciplină C.F.R., dos. nr. 22, conexat cu dos. nr. 18/1933, (Arhiva Direcțiunii Regionale C.F.R. Cluj - copie).

puternicul detaşament al muncitorilor ceferiști de la „Grivița”—București și al petroliștilor din Valea Prahovei. Aceste acțiuni desfășurate de muncitorii ceferiști, în care veriga principală au constituit-o marile acțiuni revoluționare de la Atelierele C.F.R. „Grivița”—București, au fost pregătite, organizate și conduse de Partidul Comunist din România. Partidul s-a dovedit forța politică în stare să arate maselor muncitoare drumul just pentru apărarea intereselor lor vitale și să le conducă spre eliberare de sub jugul exploatării și asupririi. Aplicînd în viață învățămintele și experiența cîștigată din eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști, în anii care au urmat, P.C.R. a organizat și a condus numeroase acțiuni victorioase ale maselor, care au deschis calea spre mărețul act din august 1944.

KAMPFAKTIONEN DER EISENBAHNER IN CLUJ IM JANUAR— FEBRUAR 1933

(Zusammenfassung)

Die Ende Januar und Anfang Februar 1933 entfalteten Kämpfe der Eisenbahner der Bukarester Grivița-Werke und der Erdölarbeiter des Prahovatal's stellten das Signal kraftvoller Aktionen der Eisenbahner der wichtigsten Eisenbahnknotenpunkte des Landes dar.

Die vom zentralen Aktionskomitee unter der Leitung des Genossen Gh. Gheorghiu-Dej ausgearbeiteten Forderungen wurden das sofortige Aktionsprogramm sämtlicher Eisenbahnarbeiter des Landes. Vom Beispiele des Eisenbahnerdetachements der Hauptstadt angefeuert und durch die Tätigkeit der lokalen revolutionären Organisationen gestärkt unternahmen auch die Eisenbahnarbeiter in Cluj Aktionen, darunter den siegreichen Streik vom 6. Februar 1933. Angesichts der Streiks der früheren Jahre — unterstreicht der Verfasser — erhob sich dieser Streik auf eine höhere Stufe, sowohl durch seinen betont politischen Charakter, wie auch durch die Anwendung neuer Kampfmethoden.

Weiterhin hebt der Verfasser die wichtigsten Momente des politischen Massenstreiks in Cluj vom 13.—14. Februar 1933 hervor. Am 13. Februar traten die Arbeiter der Eisenbahnwerke als Antwort auf die willkürlichen Handlungen der Behörden in den Streik und verlangten die Erfüllung ihrer politischen und ökonomischen Forderungen. Entsprechend der Weisungen der Partei und dem Beispiel der Eisenbahner der Hauptstadt, wählten sie ein erweitertes Streikkomitee und lieferten Beweise von Standhaftigkeit und proletarischer Disziplin. Die von den Arbeitern besetzten Werkhallen wurden von Militär und Polizei umgeben. Am 14. Februar als sich die repressiven Kräfte zum Angriff gegen die Streikenden vorbereiteten, traten die Arbeiter der übrigen Fabriken und Werke der Stadt in den Solidaritätsstreik und richteten sich in geschlossenen Kolonnen gegen die Hallen, um den Eisenbahnarbeitern zur Hilfe zu kommen. Unter dem Zeichen der Einheitsfront und den Kampflösungen der R.K.P. manifestierten tausende Arbeiter auf den Strassen der Stadt, gegen den Belagerungszustand, für die Anerkennung der revolutionären Organisationen und zum Zeichen der Solidarität mit dem Kampfe der Eisenbahner.

Von den Organen der Partei und dem lokalen Aktionskomitee geleitet, zeigten die Streikenden Initiative in der Anwendung entsprechender Kampfmethoden, Entschlossenheit und Widerstandskraft. Die bürgerlich-gutsherrlichen Behörden konnten den Abbruch des Streiks erst erreichen, als sie gegen die unbewaffneten Arbeiter starke Gendarmerie-, Polizei- und Militäraufgebote zusammenzogen und die Erfüllung der Forderungen der Arbeiter versprochen.

Die Kämpfe der Eisenbahnarbeiter in Cluj, so wie die aus anderen Eisenbahnknotenpunkten des Landes, stellen einen Bestandteil der grossen, von der R.K.P. organisierten und angeführten Klassenkämpfe des Februars 1933 dar.